

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ В УКРАЇНІ

А. В. Косенко

*Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президенті України,
75, пр. Московський, м. Харків, Україна, 61050.
E-mail: alissok@ukr.net*

Отримана 7 квітня 2013, прийнята 26 квітня 2013.

Анотація. У статті досліджено особливості сучасного стану нормативно-правового механізму щодо державного регулювання інвестиційних потоків в Україні та її регіонах. Висвітлено основні недоліки правової бази здійснення інвестиційної діяльності та вплив змін у законодавчій базі на обсяги надходжень іноземних інвестицій. Розглянуто заходи, яких вживає уряд з метою удосконалення нормативно-правової бази у сфері інвестиційної діяльності та механізмах залучення прямих іноземних інвестицій. Запропоновано розробку та прийняття відповідних нормативно-правових актів з метою створення сприятливого інвестиційного клімату та збільшення обсягів інвестицій в економіку України.

Ключові слова: нормативно-правовий механізм, державне регулювання, інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційні потоки, інвестиційний клімат, інвестиційний процес.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЙ МЕХАНИЗМ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПОТОКОВ В УКРАИНЕ

А. В. Косенко

*Харьковский региональный институт государственного управления
Национальной академии государственного управления
при Президенте Украины,
75, пр. Московский, г. Харьков, Украина, 61050.
E-mail: alissok@ukr.net*

Получена 7 апреля 2013, принята 26 апреля 2013.

Аннотация. В статье исследованы особенности современного состояния нормативно-правового механизма государственного регулирования инвестиционных потоков в Украине и ее регионах. Отражены основные недостатки правовой базы осуществления инвестиционной деятельности и влияние изменений в законодательной базе на объемы поступлений иностранных инвестиций. Рассмотрены меры, которые принимает правительство с целью усовершенствования нормативно-правовой базы в сфере инвестиционной деятельности и механизмах привлечения прямых иностранных инвестиций. Предложена разработка и принятие соответствующих нормативно-правовых актов с целью создания благоприятного инвестиционного климата и увеличения объемов инвестиций в экономику Украины.

Ключевые слова: нормативно-правовой механизм, государственное регулирование инвестиций, инвестиционная деятельность, инвестиционные потоки, инвестиционный климат, инвестиционный процесс.

NORMATIVELY-LEGAL MECHANISM OF GOVERNMENT CONTROL OF INVESTMENT STREAMS IN UKRAINE

Alice Kosenko

*Kharkov Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration,
75, Moskovskiy Av., Kharkiv, Ukraine, 61050.
E-mail: alissok@ukr.net*

Received 7 April 2013, accepted 26 April 2013.

Abstract. In the article the features of the modern state of normatively-legal mechanism are investigational in relation to government control of investment streams in Ukraine and her regions. The basic lacks of legal base of realization of investment activity and influence of changes are reflected in a legislative base on the volumes of receivableness of foreign investments. Events that uses a government with the aim of improvement of normatively-legal base in the field of investment activity and mechanisms of bringing in of direct foreign investments are considered. Development and acceptance of corresponding normatively-legal acts offer with the aim of creation of favourable investment climate and increase of volumes of investments in the economy of Ukraine.

Keywords: normatively-legal mechanism, government control, investments, investment activity, investment streams, investment climate, investment process.

Дослідження проблем інвестування економіки завжди знаходилося в центрі уваги. У сучасних умовах економічного розвитку України вони виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, структурних змін у народному господарстві, зростання якості технологічного процесу та підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макrorівнях.

Останнім часом спостерігається тенденція до зниження обсягів залучення інвестицій в економіку України. Основними причинами виникнення проблеми низької інвестиційної активності є: недосконалість державної інвестиційної політики, прогалини в інвестиційному законодавстві, відсутність належного інституційного забезпечення розвитку інвестиційного ринку та його інструментів. Аналіз нормативно-правової бази, що регулює інвестиційну діяльність в Україні, починаючи з понятійного апарату й включаючи регулювання діяльності суб'єктів інвестиційного процесу, вказує на наявність великої кількості законодавчих актів та нормативних документів, які зазвичай суперечать один одному і часто зміна яких спричиняє труднощі щодо їх застосування [31].

Досвід економічного регулювання останніх років переконливо свідчить про необхідність формування дворівневої інвестиційної політи-

ки: на загальнодержавному рівні повинні бути сформовані нормативно-правові умови інвестування та чинники, що забезпечують зростання інвестиційної привабливості України, серед яких найголовнішими є зменшення податкового тиску, забезпечення економіко-політичної стабільності й визначення чіткої нормативно-правової бази регулювання інвестиційного процесу. На регіональному рівні державної інвестиційної політики необхідно створити принципово новий економічний механізм, який би, з одного боку, відповідав специфіці українського суспільства, а з іншого – забезпечував достатню ефективність інвестиційних ресурсів і стимулював зростання інвестиційних потоків у рамках територіально-економічної системи регіону та за її межами [18].

Актуальність запропонованої проблеми зумовила значну увагу до неї серед науковців. Фундаментальною базою досліджень були праці І. Бланка, Дж. Кейнса, Дж. Сороса, М. Туган-Барановського, Е. Хансена, У. Шарпа та багатьох інших, в яких закладені основи регулювання інвестиційних потоків. Правове забезпечення досліджували такі провідні вчені, як: А. Богатирьова, Л. Губанова, О. Задорожна, Б. Кваснюк, Д. Лабіна, О. Лапко, Н. Лівенцева, А. Малько, В. Мамутова, О. Соснюк та інші. Незважаючи на значну кількість публікацій,

потребує вдосконалення інвестиційне законодавство України, оскільки створення нормативно-правової бази щодо залучення та регулювання інвестицій є одним з основних чинників формування сприятливого інвестиційного клімату, спрямованого на підвищення інвестиційної привабливості України, збільшення обсягів інвестицій, реалізацію інвестиційного потенціалу та зниження інвестиційних ризиків.

Метою статті є дослідження нормативно-правового механізму державного регулювання інвестиційних потоків в Україні та її регіонах.

Розвиток інвестиційної діяльності спрямований на створення привабливого інвестиційного середовища та суттєвого нарощування обсягів інвестицій, які є актуальними завданнями в умовах ринкових перетворень.

У зв'язку із стійким економічним зростанням все більшого значення набуває політика держави, спрямована на збільшення об'єму інвестицій в економіку країни і стимулювання інвестиційної діяльності [9].

Одним з найважливіших чинників поліпшення інвестиційного клімату в Україні є створення адекватного ринковій економіці правового поля. Інвестиційні відносини зазнають нормативно-правового регулювання за допомогою актів законодавства, правових документів локального характеру — установчих, внутрішніх тощо, договорів інвестиційного характеру. Хоча всі правові джерела виконують важливу роль у регулюванні інвестиційних відносин, однак провідне місце серед них посідає інвестиційне законодавство [18].

Дослідження регулювання інвестиційних потоків в економіці України, проблем інвестиційної діяльності на рівні підприємств та інших суб'єктів інвестиційної діяльності є актуальними і необхідними у сучасних умовах. Також слід звернути увагу на те, що процеси інвестування є досить складними і специфічними, ґрунтуються на великій кількості нормативно-правових актів, що регулюють зазначені процеси як на регіональному, так і загальнодержавному рівні, а нормативно-правова база постійно змінюється.

Пріоритетним завданням органів державної влади є створення привабливого інвестиційного іміджу регіону. Основним інструментом тут є нормативно-правова база, що регламентує інвестиційну діяльність і розвиток бізнесу [28].

Нормативно-правове забезпечення економічної діяльності визначено серед основних функцій держави під час управління економікою та суспільством, а також під час нормативно-правового врегулювання ринкових відносин [5]. Нормативно-правове регулювання відносин в інвестиційній сфері здійснюється за допомогою організаційно-правового механізму державного регулювання інвестиційних потоків. Зазначений механізм в Україні реалізується за допомогою юридичних засобів, суттю яких є владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони й розвитку, а також на поведінку та свідомість громадян шляхом проголошення їхніх прав та обов'язків, установа певних дозволів та заборон, затвердження певних правових актів [16, с. 154]. Превалюючими важелями впливу виступають нормативно-правові методи та інструменти.

Нормативно-правові інструменти характеризують способи впливу на інвестиційний процес, ґрунтуються на максимально точному і юридично оформленому переліку прав і обов'язків його учасників. У цій групі інструментів слід виділити дві підгрупи (в силу різної їх дії на процес інвестування) — законодавча база забезпечення інвестиційного процесу і система державних нормативів [29].

Створення нормативно-правової бази щодо залучення та регулювання інвестиційної діяльності є одним із головних чинників формування привабливого інвестиційного клімату, що сприяє підвищенню міжнародної інвестиційної привабливості України, значному збільшенню обсягів інвестицій, забезпеченню захисту інвестора від інвестиційних ризиків.

Процес формування сучасної нормативно-правової бази, яка покликана регулювати інвестиційні потоки в Україні, розпочався з моменту прийняття Акта проголошення незалежності України.

Держава як суб'єкт інвестиційного процесу у перші роки активно почала створювати законодавчу базу інвестиційної діяльності. У 1991–1992 рр. було прийнято більшість законів України, що регулюють інвестиційну діяльність: «Про підприємництво», «Про підприємства в Україні», «Про власність», «Про господарські товариства», «Про зовнішньо-економічну діяльність», «Про інвестиційну діяльність»,

«Про банки та банківську діяльність»; «Про іноземні інвестиції» (1992–1996) [19; 21–23; 25–27].

Цими законами визначалися правові, економічні та соціальні умови здійснення підприємницької та інвестиційної діяльності громадянами та юридичними особами, організаційний механізм її здійснення; відбувалося гарантування прав власності у приватній, колективній, державній формах; визначалися гарантії свободи підприємництва, його державної підтримки; види та організаційні форми підприємств, підприємницької та інвестиційної діяльності; види господарських товариств; рівність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (вітчизняних та зарубіжних).

Державна інвестиційна політика в цей період у цілому була невизначеною, що виявилось у залученні джерел інвестування. Держава віддала пріоритет зовнішнім джерелам інвестування. Законом України «Про іноземні інвестиції» від 12 березня 1992 р. для іноземного інвестора встановлювалася низка пільг. Однак уже в травні 1993 р. його дія була призупинена Декретом Кабінету Міністрів України № 55-93 «Про режим іноземного інвестування». Невизначеність інвестиційної політики виявилась у постійних змінах законодавства, що регулює підприємницьку діяльність. Наприклад, тільки один Закон України «Про підприємництво» в середньому змінювався за рік не менше п'яти разів. В цілому закони, що регулювали підприємницьку й інвестиційну діяльність, мали декларативний характер, оскільки не створювали інституційних гарантій підприємництва, забезпечення соціальних потреб [17].

У результаті прийняті закони не відповідали інтересам господарських суб'єктів і виконувалися незадовільно. Інвестиційна сфера зазнала найвідчутніших втрат: обсяг інвестицій в основний капітал, за даними офіційної статистики, знизився в кризовий період у 5 разів [8, с. 642].

Другий етап припадав на 1995–1998 рр. і був спрямований на подолання глибокої кризи української економіки. Одним із найважливіших завдань було відновлення довіри населення до державної влади та підтримки соціально-економічних реформ. Головною ознакою етапу стала трансформація ролі держави в економіці

перехідного періоду. Однак це не привело до зміни загального курсу на побудову ринкової системи господарювання, а пасивна роль держави не змінилася активними організаційно-економічними і соціальними заходами [17].

Важливим етапом формування механізму управління інвестиційним процесом у державі стало прийняття Кабінетом Міністрів України «Концепції регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки» № 384 від 1 червня 1995 р. [14].

У концепції підкреслювалося, що державна інвестиційна підтримка надаватиметься переважно для розвитку пріоритетних напрямів в економіці. Першочерговими напрямками інвестування визначено: розвиток паливно-енергетичного комплексу і впровадження енерго- та ресурсощадних технологій; соціальна сфера, розширення і нарощування обсягів виробництва товарів широкого вжитку та послуг для населення, а також конкурентоспроможної продукції, що поставляється на експорт; розвиток агропромислового комплексу; прискорення розвитку медичної та мікробіологічної промисловості; подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. У програмі були розроблені принципи регулювання інвестиційної діяльності. Про регулювання інвестиційних потоків як цілісного об'єкта в концепції не йшлося.

Правове регулювання є одним із способів впливу держави на громадські стосунки, виражене за допомогою законодавчого закріплення правил поведінки учасників цих стосунків. Той або інший вид стосунків має свою специфіку і відповідно вимагає особливого правового регулювання з боку держави [33].

Громадські стосунки в інвестиційній сфері, рівно як і інвестиційні стосунки, є стосунками з приводу здійснення інвестицій і здійснення практичних дій з їх реалізації [6].

Третій етап у формуванні системи управління інвестиційним процесом деякі науковці обмежують 1999–2002 рр., але можна зазначити, що цей етап триває й сьогодні, оскільки якісні зміни у формуванні нової системи державного управління інвестиційним процесом національної економіки ще не спостерігаються [17].

Українське інвестиційне законодавство традиційно складається із сукупності нормативно-

правових актів, які включають: Закони України, укази Президента України, Постанови Уряду, накази відповідних інституцій, які організаційно керують інвестиційним процесом [10; 12, с. 220–249]:

Інвестиційне законодавство України упродовж 22 років незалежності в Україні нараховує майже тисячу законодавчих актів, які регулюють ту чи іншу сферу інвестиційної активності.

Водночас необхідно наголосити, що в цьому значенні «більше» не завжди означає «краще». По-перше, інвестиційне законодавство України, незважаючи на значну кількість ініціатив у необхідному напрямі, все ще залишається далеким від досконалості. По-друге, велика кількість законодавчих актів та нормативних документів, виданих різними органами та гілками влади, суттєво ускладнює орієнтування у великому законодавчому просторі. По-третє, надто часті зміни законодавства (навіть задля його поліпшення) знижують інвестиційні рейтинги нашої держави – адже однією з основних вимог потенційних інвесторів є стабільність законодавства, а їй аж ніяк не сприяють різкі стрибки та радикальні заходи, навіть зроблені з найкращими намірами.

З огляду на інвестиційну діяльність найбільш вагомими серед законодавчих актів є наступні.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 березня 1991 р. визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, зміст прав, інтересів і відповідальності суб'єктів інвестиційної діяльності. Поряд з поняттям і видами іноземних інвестицій, а також суб'єктів і об'єктів інвестиційної діяльності, визначено порядок здійснення та загальні засади державного регулювання цієї діяльності в Україні.

Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути інвестори або її учасники, зокрема:

- громадяни, недержавні підприємства, господарські асоціації, спілки і товариства, громадські й релігійні організації та інші юридичні особи;
- держава в особі центральних органів державної влади й управління, органів місцевої влади за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і позичкових коштів, а

також державні підприємства й установи за рахунок всіх джерел фінансування;

- іноземні громадяни, юридичні особи та держави.

Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10 вересня 1991 р. визначає положення щодо захисту інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території держави, наголошує на необхідності дотримуватись законодавства України іноземними інвесторами та не завдавати шкоди її державним, соціальним та економічним інтересам, гарантує перерахування за кордон прибутків іноземних інвесторів, отриманих на законних підставах, дає можливість реінвестувати прибутки на території України, встановлює порядок сплати податків іноземними інвесторами [23].

Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. спрямований на впровадження правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, спеціалізацію та кооперацію в галузі виробництва, науки і техніки, економічні зв'язки в будівництві, на транспорті, експедиторських, страхових, розрахункових кредитних та інших банківських операцій, надання різноманітних послуг. Відповідно до ст. 24 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» на території України можуть запроваджуватись спеціальні економічні зони різного типу.

Закон України «Про банки і банківську діяльність» визначає правові основи банків, порядок створення і основні принципи їх діяльності відповідно до Декларації про державний суверенітет України та Закону України «Про економічну самостійність Української РСР». Йдеться про умови створення комерційних банків, у тому числі й за участю іноземних фізичних і юридичних осіб, вимоги до оформлення установчих документів банків [19].

Закон України «Про цінні папери та фондову біржу» зокрема передбачає особливості реєстрації фондових бірж і змісту їхніх установчих документів.

Слід зазначити, що нині можливості вітчизняних інвесторів обмежені, а тому Україна, як і цілий ряд інших держав, надає великого значення залученню іноземних інвестицій. Останніми

роками ухвалено чимало законодавчих і нормативних актів, спрямованих на правове регулювання інвестиційної діяльності.

Законодавчу базу державного регулювання іноземних інвестицій становлять: Закон України «Про інвестиційну діяльність» (перший нормативний акт, у якому викладено загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України) [24], Закон України «Про захист іноземних інвестицій» [23] та Закон України «Про режим іноземного інвестування» [20]. Особливістю державного правового регулювання діяльності інвесторів на території України є те, що поряд із зазначеними Законами, які регламентують виключно інвестиційну сферу в нашій державі, використовують положення низки міжгалузевих Законів та підзаконних нормативних актів, а також те, що законодавча база у сфері регулювання інвестиційної діяльності з року в рік змінюється, впливаючи на притік (відтік) іноземних інвестицій та на варіацію рівня ефективності їх використання. Зокрема, це стосується: ускладнення (спрощення) процедури внесення іноземних інвестицій; дозвільної системи; надання (або скасування) податкових пільг для іноземних інвесторів; конкретизації напрямків вкладень інвестицій та обмежень (заборони) діяльності іноземних інвесторів в окремих сферах економіки; гарантування незмінності законодавства щодо діяльності нерезидентів протягом тривалого періоду; обґрунтування відміни наданих гарантій та ін.

Господарський кодекс України прийнятий 16 січня 2003 р. (зі змінами і доповненнями в нормативно-законодавчій базі станом на 1 вересня 2006 р.) регулює питання, пов'язані з іноземними інвестиціями. Він визначає поняття іноземного інвестора, види іноземних інвестицій, форми здійснення іноземних інвестицій (ст. 390–392), принципи оцінки іноземних інвестицій, доповнює поняття «правового режиму іноземних інвестицій», встановлює правові норми «державної реєстрації іноземних інвестицій», діяльності суб'єктів господарювання з іноземними інвестиціями в Україні» (ст. 393, 394, 396). Господарський кодекс України також визначає мінімальні частки іноземних інвестицій в статутному фонді підприємства з іноземними інвестиціями – 10 % (ст. 396) та за-

тверджує наступні гарантії здійснення іноземних інвестицій (ст. 397), переказу та використання доходів від іноземних інвестицій іноземним інвесторам у разі припинення інвестиційної діяльності (ст. 398) тощо [4].

Згідно зі статтею 394 Господарського Кодексу для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності. З метою забезпечення стабільності правового режиму іноземного інвестування встановлюються такі гарантії для іноземних інвесторів [4]:

- застосування державних гарантій захисту іноземних інвестицій у разі зміни законодавства про іноземні інвестиції (застосовуються гарантії, закріплені законодавством, що діяло на момент вкладення інвестицій);
- гарантії щодо примусового вилучення, а також від незаконних дій органів влади та їх посадових осіб (іноземні інвестиції не можуть бути націоналізовані або реквізовані, крім випадків здійснення рятувальних заходів);
- компенсація і відшкодування збитків іноземним інвесторам – здійснюється за поточними ринковими цінами або на основі обґрунтованих оцінок, підтверджених незалежним аудитором (аудиторською організацією);
- гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності – інвестор має право на повернення своїх інвестицій не пізніше шести місяців після припинення діяльності, а також доходів від цієї діяльності у грошовій або товарній формі;
- гарантії переказу прибутків та використання доходів від іноземних інвестицій – після сплати податків та зборів гарантується безперешкодний негайний переказ за кордон їхніх доходів, прибутків та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах від здійснення інвестицій;
- інші гарантії здійснення інвестиційної діяльності.

Відповідно до ст. 6 Закону України № 1560-XII від 18.09.91 р. «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність суб'єктів України за її межами регулюється законодавством іноземної держави, на території якої ця діяльність здій-

снюється, відповідними договорами України, а також спеціальним законодавством України.

Особливості здійснення інвестиційної діяльності на території України суб'єктами інвестиційної діяльності, розташованими за межами України, а також цих суб'єктів і суб'єктів України в зонах вільного підприємництва в Україні визначаються спеціальним законодавством України.

Важливими правовими документами, які регулюють взаємовідносини між суб'єктами інвестиційної діяльності, є Міждержавні угоди «Про сприяння та взаємний захист інвестицій». Такі договори є гарантом надання справедливого статусу інвестиціям та захисту їх на території іншої держави. Вони підписані з 70 країнами світу [11]. Низка проектів договорів знаходиться в стадії погодження і є необхідними для вступу нашої країни до Світової організації торгівлі. Для підвищення захисту іноземних інвестицій у 2000 році ратифіковано Вашингтонську Конвенцію 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

З метою запобігання конфліктів між інвесторами і органами виконавчої влади створено Комісію із сприяння досудовому врегулюванню спорів між інвесторами та органами виконавчої влади як постійно діючий консультативно-дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України [11]. Тобто запроваджено механізми вирішення проблемних питань в галузі інвестування. При цьому підприємства з іноземними інвестиціями оподатковуються відповідно до законодавства України, тобто застосовується національний режим оподаткування, якщо названі суб'єкти не здійснюють свою діяльність на територіях зі спеціальним режимом господарювання. До останніх, згідно з главою 39 Господарського Кодексу України належать спеціальні (вільні) економічні зони, концесії, виключна (морська) економічна зона, території пріоритетного розвитку тощо. По суті перелічені організаційні утворення є механізмами реалізації державної інвестиційної та структурно-галузевої політики.

Вдосконалення законодавства в інвестиційній сфері в Росії і Казахстані здійснюється, як правило, без загальної концепції, фрагментарно і частенько переслідує вузькі цілі.

Прийняті близько десяти років тому закони про інвестиційні фонди виявилися передовими на той час, проте внаслідок відсутності моніторингу їх ефективності до цього часу не реалізували потенціал колективного інвестування. В той же час, аналіз показує, що в правовому регулюванні акціонерних інвестиційних фондів накопичені проблеми, що вимагають вирішення [1].

Згідно з оцінками економістів в Росії і Казахстані розвиток інституціонального інвестування знаходиться на рівні становлення. Ці країни характеризуються як держави, що здійснили імпорт інституту інвестиційних фондів у фінансові системи своїх країн [32].

Для української правової системи сьогодні найбільш актуальними є якраз питання організаційних форм здійснення спільного інвестування. Інститути спільного інвестування можуть існувати як у формі юридичних осіб, так і у формі, що не передбачує створення юридичної особи. У першому випадку інвестиційні фонди створюються як акціонерні товариства або товариства з обмеженою відповідальністю. Використання для створення інститутів спільного інвестування організаційних форм з підвищеною майновою відповідальністю – повних або командитних товариств – не виключається, але не є відповідним для досить ризикової специфіки діяльності інвестиційних фондів. Використання форми товариства з обмеженою відповідальністю передбачає необхідність введення додаткових приписів, які б прирівнювали в правах засновників та широке коло учасників. Крім того, в цьому разі необхідне створення додаткових інструментів акумуляції інвестиційного капіталу, в той час як у більшості випадків такі функції виконують акції відкритих акціонерних товариств. Отже, можна визнати відкрите акціонерне товариство оптимальною формою створення інституту спільного інвестування [3].

З метою полегшення інвестиційної діяльності та покращання інвестиційного клімату в останні роки було ухвалено цілу низку нормативно-правових актів. Так, до міжнародних норм було адаптоване законодавство щодо регулювання діяльності іноземних інвесторів, визначено державні гарантії захисту іноземних інвестицій, встановлено національний режим інвестування, ухвалено закон про концесії у

сфері розбудови та експлуатації дорожньої мережі тощо. Однак, незважаючи на зазначені позитивні тенденції, притоку необхідного обсягу коштів та приходу великої кількості стратегічних інвесторів поки що не відбулося. Незважаючи на активну роботу всіх гілок влади, українське законодавство, що регулює або впливає на інвестиційну діяльність, потребує вдосконалення.

По-перше, недостатньо врегульоване питання виділення та обігу землі. З одного боку, мораторій на продаж землі обумовлює відсутність в Україні ринку землі як такого. З іншого, існують нормативні та адміністративні труднощі із виділенням земельних ділянок під інвестиційні проекти. На сьогодні розроблено пакет законодавчих змін, якими буде запроваджено нові підходи у сфері планування територій, забезпечено конкурентні засади та прозорість при набутті прав на землю, зменшено відповідні інвестиційні ризики та підвищено захист інвесторів, створено умови для унеможливлення зловживань у сфері земельних відносин та будівництва тощо.

По-друге, потребує реформування дозвільна система. Насамперед, необхідне полегшення процедур, пов'язаних із початком та закінченням підприємницької діяльності, спрощення механізму отримання дозволів та ліцензій та зменшення їх кількості до необхідного мінімуму. Варто також створити чітку, просту та зрозумілу систему перевірок.

По-третє, система нарахування та стягнення податків і зборів в Україні є ускладненою і накладає помітне навантаження на підприємницьку діяльність. Більш того, недосконалим є механізм повернення ПДВ експортерам, а також застосування спеціальних податкових режимів.

Як показує міжнародний досвід, саме інвестиції грають істотну роль в розвитку економіки країни і при правильному застосуванні потенційно можуть привести до її значного зростання. Перевагою розвитку внутрішнього інвестування є не лише залучення засобів у галузі економіки, але і підвищення добробуту населення країни. Як раніше відзначалося, розвиток збалансованої системи іноземних і націо-

нальних інвестицій є важким завданням, що вимагає комплексних заходів рішення [7].

З метою поліпшення інвестиційного клімату, для підвищення конкурентоспроможності економіки України в інвестиційній сфері необхідно здійснити: розробку та впровадження системної стратегії залучення та спрямування інвестицій в Україну, яка має ґрунтуватися на загальній стратегії економічного розвитку, орієнтованій на розкриття конкурентних переваг країни.

Лише внаслідок виокремлення чітких, економічно обґрунтованих пріоритетів є можливим продуктивне використання стимулюючих заходів, що дозволяють підвищити інвестиційну конкурентоспроможність національної економіки. Основною передумовою забезпечення ефективності вказаних заходів має стати перегляд існуючих пріоритетів інвестиційного та інноваційного розвитку.

В Україні поки що залишається невпорядкованим законодавство, зокрема і щодо надання преференцій бізнесу. Незважаючи на те, що уряд постійно вживає заходів з метою удосконалення нормативно-правової бази у сфері інвестиційної діяльності, вона, поза сумнівом, потребує удосконалення.

Тому сьогодні необхідно удосконалити нормативно-правові умови регулювання інвестиційних потоків, забезпечити баланс взаємовідносин держави та приватного інвестора в системі державно-приватного партнерства, підвищити привабливість України для вкладень національного й іноземного капіталу в інноваційний розвиток країни. Необхідно створити стабільне законодавство, яке має забезпечувати державні гарантії захисту вітчизняних та іноземних інвестицій протягом тривалого часу, унормувати питання щодо страхування інвестиційних ризиків.

Без формування базових умов, необхідних для реалізації інвестиційного процесу, всі спроби пожвавити інвестиційний процес за допомогою заходів цілеспрямованого регулювання інвестиційних потоків, до яких відносяться пряме фінансування інвестиційних проектів, видача державних гарантій, пільгових кредитів і інших заходів, будуть неефективними.

Література

1. Абрамов, А. Развитие отрасли коллективных инвестиции [Текст] / А. Абрамов // Депозитаріум. – 2011. – № 12. – С. 12–15.
2. Андреева, Ж. М. Пути совершенствования механизмов государственного регулирования инвестиций в Республике Казахстан [Текст] / Ж. М. Андреева // Исследования, результаты. – 2008. – № 2. – С. 307–312.
3. Бутузов, В. М. Правові та організаційні засади функціонування інститутів спільного інвестування в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 Теорія управління, адміністративне право і процес, фінансове право / В. М. Бутузов. – К. : Рад. шк., 2000. – 20 с.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації статистичних спостережень [Текст] : Закон України від 05.03.2009 № 1070-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 30. – С. 1087–1090.
5. Государственное регулирование рыночной экономики: учебник для ВУЗов [Текст] / под общей ред. В. И. Кушлина, [и др.]. – М. : ЗАО «Издательство “Экономика”», 2001 – 735 с.
6. Доронина, Н. Г. Обзор законодательства об иностранных инвестициях [Текст] / Н. Г. Доронина, Н. Г. Семилютин // Право и экономика. – 2003. – № 3. – С. 34–37.
7. Доронина, Н. Г. Регулирование инвестиции как форма защиты экономических интересов государства [Текст] / Н. Г. Доронина, Н. Г. Семилютин // Журнал российского права. – 2005. – № 11. – С. 32–35.
8. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку [Текст] / За ред. акад. НАН України В. М. Гейца. – К. : Ін-т екон. прогнозування: Фенікс, 2003. – 1008 с.
9. Загерд, И. В. Совершенствование нормативно-правового обеспечения инновационной и инвестиционной деятельности [Электронный ресурс] : Тезисы доклада / И. В. Загерд // ООО «Аудиторская фирма «Фемид-Аудит». – Режим доступа : http://www.femida-audit.com/showdoc.php?&mat_id=68&doc_div=2.
10. Інвестиційний клімат [Електронний ресурс] / Державне агентство України з інвестицій та розвитку. – Режим доступу : <http://www.in.gov.ua/index.php?get=212>.
11. Інформація щодо інвестиційного клімату України [Електронний ресурс] / Департамент інвестиційної діяльності Міністерства економіки України. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=97188&cat_id=96261.
12. Кириченко, О. А. Інвестиційний бізнес в Україні [Текст] : [Навч. посіб.] / О. А. Кириченко, О. І. Харченко. – К. : Дорадо, 2008. – 477 с.
13. Климкин, С. И. Корпорации и корпоративное право в Казахстане: что включают в себя эти понятия [Электронный ресурс] / С. И. Климкин // Юрист. – 2011. – № 7. – С. 53–55.

References

1. Abramov, A. Development of the polled investment field. In: *Depository*, 2011, Number 12, p. 12–15. (in Russian)
2. Andreeva, Zh. M. The ways of development of mechanism of government regulation of investment of Republic of Kazakhstan. In: *Researches and results*, 2008, Number 2, p. 307–312. (in Russian)
3. Butuzov, V. M. Legal and institutional arrangements of operation of institute of general investment in Ukraine: Authors abstract ... Cand.Sc. in Low. Kyiv: Soviet school, 2000. 20 p. (in Ukrainian)
4. Law of Ukraine No. 1070-VI dated back to March, 5, 2009 “About introduction of changes of some Legislative Decree of Ukraine to the organization of statistical monitoring”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 2009, Number 30, p. 1087–1090. (in Ukrainian)
5. Kushlin, V. I. (Ed.) et al. Government control of market system. Textbook. Moscow: Publishing house “Economy”, 2001. 735 p. (in Russian)
6. Doronina, N. G.; Semiliutina, N. G. Legislative review about foreign investments. In: *Right and Economy*, 2003, Number 3, p. 34–37. (in Russian)
7. Doronina, N. G.; Semiliutina, N. G. Regulation of investment as form of security of economic interest of state. In: *Right and Economy*, 2005, Number 11, p. 32–35. (in Russian)
8. Geits, V. M. (Ed.). Economy of Ukraine: strategy and policy of pre-term development. Kyiv: Institute of economical forecasting: Feniks, 2003. 1008 p. (in Ukrainian)
9. Zagerd, I. V. Improvement of legislative environment of innovative and investment activity. Accessed at: http://www.femida-audit.com/showdoc.php?&mat_id=68&doc_div=2. (in Russian)
10. Investment climate / government agency of Ukraine of investment and development. Accessed at: <http://www.in.gov.ua/index.php?get=212>. (in Ukrainian)
11. Information about investment climate of Ukraine / department of investment activity of Department of Economic Affairs of Ukraine. Accessed at: http://www.me.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=97188&cat_id=96261. (in Ukrainian)
12. Kyrychenko, O. A.; Harchenko, O. I. Investment business of Ukraine. Textbook. Kyiv: Dorado, 2008. 477 p. (in Ukrainian)
13. Klimkin, S. I. Corporation and corporations law in Kazakhstan: they include these definitions. In: *Lower*, 2011, Number 7, p. 53–55. (in Russian)
14. Conception of regulation of investment activity under the conditions of market transformation of economy: confirmed by Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated back to the 25th of June of 1995. Number 384. Accessed at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/384-95-%D0%BF>. (in Ukrainian)
15. Malikova, A. T. Condition and problems of business sector in Russian and Republic of Dagestan. In: *Russian enterprise*, 2013, Number 10 (232), p. 4–14.

14. Концепція регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки [Електронний ресурс] : Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 1 черв. 1995 р. № 384 // Законодавство України : офіційний веб-портал / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/384-95-%D0%BF>.
15. Маликова, А. Т. Состояние и проблемы сферы предпринимательства в России и Республике Дагестан [Электронный ресурс] / А. Т. Маликова // Российское предпринимательство. – 2013. – № 10 (232). – С. 4–14. – Режим доступу : <http://www.creativeconomy.ru/articles/28891/>.
16. Малиновський, В. Я. Словник термінів і понять з державного управління [Текст] / В. Я. Малиновський. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. – 254 с.
17. Мартиненко, В. Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні [Текст] : Монографія / В. Ф. Мартиненко. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 296 с.
18. Новікова, Л. Ф. Нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / Л. Ф. Новікова // Економічний простір. – 2009. – № 27. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/009_27/Stati/7PDF.pdf.
19. Про банки та банківську діяльність [Текст] : Закон УРСР від 20.03.1991 № 872-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 25. – С. 643–654.
20. Про режим іноземного інвестування [Текст] : Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – С. 229–239.
21. Про бюджетну систему України [Текст] : Закон України в редакції від 29 черв. 1995 р. № 253/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 26. – С. 589–611.
22. Про господарські товариства [Текст] : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – С. 1403–1424.
23. Про захист іноземних інвестицій на Україні [Текст] : Закон України від 10.09.1991 № 1540а-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – С. 616.
24. Про інвестиційну діяльність [Текст] : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – С. 1351–1359.
25. Про підприємництво [Текст] : Закон України від 27.03.1991 № 887-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 14. – С. 354–360.
26. Про підприємства в Українській РСР [Текст] : Закон від 27.03.1991 № 887-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 24. – С. 611–629.
27. Про цінні папери і фондову біржу [Текст] : Закон України від 18.06.1991 № 1201-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – С. 1069–1082.
28. Accessed at: <http://www.creativeconomy.ru/articles/28891/>. (in Russian)
16. Malynovskii, V. Ya. Vocabulary of terms and concepts of Government. Kyiv: The centre of assistance to investment development of state service, 2005. 254 p. (in Ukrainian)
17. Martinenko, V. F. Government of investment process in Ukraine. Monograph. Kyiv: Publishing house NADU, 2005. 296 p. (in Ukrainian)
18. Novikova, L. F. Legislative environment of investment activity in Ukraine. In: *Economical scope*, 2009, Number 27. Accessed at: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_27/Stati/7PDF.pdf. (in Ukrainian)
19. Law of Ukraine No. 2121–III dated back to December, 7, 2000 “About bank and banking operations”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 1991, Number 25, p. 643–654. (in Ukrainian)
20. Law of Ukraine No. 93/96-BP dated back to March, 19, 1996 “About foreign investment environment”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 1996, Number 19, p. 229–239. (in Ukrainian)
21. Law of Ukraine No. 253/95-BP as worded dated back to the 29th of June, 1995 “About budget system of Ukraine”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 1995, Number 26, p. 589–611. (in Ukrainian)
22. Law of Ukraine No. 1576-XII dated back to September, 19, 1991 “About business association”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 1991, Number 49, p. 1403–1424. (in Ukrainian)
23. Law of Ukraine No. 1540a-XII dated back to September, 10, 1991 “About foreign investment protection in Ukraine”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 1991, Number 46, p. 616. (in Ukrainian)
24. Law of Ukraine No. 1560-XII dated back to September, 18, 1991 “About investment activity”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 1991, Number 47, p. 1351–1359. (in Ukrainian)
25. Law of Ukraine No. 887-XII dated back to March, 27, 1991 “About enterprises”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 1991, Number 14, p. 354–360. (in Ukrainian)
26. Law of Ukraine No. 887-XII dated back to March, 27, 1991 “About enterprises in Ukraine”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 1991, Number 24, p. 611–629. (in Ukrainian)
27. Law of Ukraine No. 1201-XII dated back to June, 18, 1991 “About securities and stock exchanges”. In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 1991, Number 38, p. 1069–1082. (in Ukrainian)
28. Protopopova, L. I.; Levchenko, A. V. Primary areas of development of investment flow in agricultural industry in the Kursk Region. In: *Russian business activity*, 2008, Number 6, Issue 2 (113), p. 56–59. Accessed at: <http://www.creativeconomy.ru/articles/12382/>. (in Russian)
29. Saparova, B. S. The principles of investment policy and regulation mechanism of investment process in Republic of Kazakhstan. In: *The problem of current economy*, 2004, Number 4 (12). Accessed at: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=580>. (in Russian)

28. Протопопова, Л. И. Основные направления развития инвестиционных потоков в сельском хозяйстве Курской области [Электронный ресурс] / Л. И. Протопопова, А. В. Левченко // Российское предпринимательство. – 2008. – № 6, Вып. 2 (113). – С. 56–59. – Режим доступа : <http://www.creativeconomy.ru/articles/12382/>.
29. Сапарова, Б. С. Принципы инвестиционной политики и механизм регулирования инвестиционного процесса в республике Казахстан [Электронный ресурс] / Б. С. Сапарова // Проблемы современной экономики. – 2004. – № 4 (12). – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=580>.
30. Сиволап, Л. А. Повышение эффективности управления инвестиционными процессами в Украине [Текст] / Л. А. Сиволап // Вісник Донецького університету. Серія В: Економіка і право. – 2005. – № 1. – С. 106–111.
31. Томарева, В. В. Правове регулювання залучення інвестицій на загальнодержавному та регіональному рівнях [Електронний ресурс] / В. В. Томарева // Держава та регіони : науково-виробничий журнал. Серія: Економіка та підприємництво. – 2011. – № 6. – С. 257–263. – Режим доступа : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dtr_ep/2011_6/files/ec611_48.pdf.
32. Харченко, Л. П. Экономическая глобализация и проблемы национальной и международной безопасности [Текст] / Л. П. Харченко // Проблемы современной экономики. – 2011. – № 2. – С. 51–53.
33. Хуршидова, Э. Развитие инвестиционных правоотношений в Казахстане [Текст] / Э. Хуршидова // Научные труды Адилет. – 2008. – № 1. – С. 119–122.
30. Sivolap, L. A. Effectivization of investment process management in Ukraine. In: *Mercury of Donetsk University. Series: Economy and Statutory power*, 2005, Number 1, p. 106–111. (in Russian)
31. Tomareva, V. The legal regulation of investment at the national and regional levels. In: *State and regions: scientific journal. Series: Economy and business activity*, 2011, Number 6, p. 257–263. Accessed at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dtr_ep/2011_6/files/ec611_48.pdf. (in Ukrainian)
32. Harchenko, L. P. Economical globalization and the problems of national and international security. In: *Problems of current economy*, 2011, Number 2, p. 51–53. (in Russian)
33. Hurshidova, E. Development of investment legal relation in Kazakstan. In: *Scientific works Adilet*, 2008, Number 1, p. 119–122. (in Russian)

Косенко Аліса Володимирівна – здобувач кафедри управління персоналом та економіки праці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Наукові інтереси: регулювання інформаційних потоків.

Косенко Аліса Владимировна – соискатель кафедры управления персоналом и экономики труда Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. Научные интересы: регулирование информационных потоков.

Kosenko Alice – Competitor for PhD of department of Personnel Management and Economics of Labor Kharkov Regional Institute of Pubic Administration National Academy of Pubic Administration. Research interests: regulation of information flows.